

TA'LIM JARAYONINING SAMARADORLIGI OSHIRISHDA O'QUVCHILARNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARINI HISOBGA OLISH MASALALARI

Tojidinova Nigoraxon A'zamjonovna

Shahrixon tuman 14-maktab amaliyotchi psixologi

Normatova Gulnora A'zamovna

Shahrixon tuman 36- maktab amaliyotchi psixologi

Sharipova Zarnigor Ravshanbekovna

Shahrixon tuman 25- maktab amaliyotchi psixologi

Annotatsiya: Ta'lim jarayonida o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini inobatga olish, ularning o'rganish faoliyatini yaxshilashga yordam beradi. Bu maqolada o'quvchilarning psixologik xususiyatlari va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: ruhiy holat, agressiya, depressiv xulq, psixologik xususiyatlari, yosh davrlari psixologiyasi, individual rivojlanish

KIRISH

Ta'lim jarayonining samaradorligi o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini hisobga olishga bog'liqdir. Har bir o'quvchi o'zining shaxsiy xususiyatlari, ehtiyojlari va hissiy holati bilan ajralib turadi. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini inobatga olish, ularning o'rganish faoliyatini yaxshilashga yordam beradi. Bu maqolada o'quvchilarning psixologik xususiyatlari va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi.

1. O'quvchilarning psixologik xususiyatlari

O'quvchilarning psixologik xususiyatlari turli omillar tomonidan shakllanadi, jumladan:

- **Yosh psixologiyasi:** Har bir yosh davrida o'quvchilarning psixologik xususiyatlari o'zgaradi. Masalan, boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rganish jarayonida ko'proq o'yin orqali rivojlanadi, o'rta maktab o'quvchilari esa mustaqil fikrlash va mantiqiy tafakkurga ega bo'lishadi.

- Individual farqlar: O'quvchilarning o'rganish uslublari, qobiliyatlari va qiziqishlari har xil bo'ladi. Ba'zi o'quvchilar vizual materiallar orqali yaxshi o'rganadilar, boshqalari esa eshitish yoki amaliy mashg'ulotlar orqali samarali o'rganadilar.

- Hissiy holat: O'quvchilarning hissiy holati, stress darajasi va o'ziga bo'lgan ishonchlik darajasi ta'lim jarayoniga bevosita ta'sir qiladi. Hissiy jihatdan barqaror o'quvchilar o'rganish jarayonida ko'proq muvaffaqiyatga erishadilar.

O'quvchilarning motivatsiyasi va uning ta'lim jarayoniga ta'siri

Motivatsiya o'quvchining o'rganishga bo'lgan qiziqishi va intilishidir.

O'quvchilarni o'rganishga undash uchun quyidagi motivatsion faktorlar muhim ahamiyatga ega:

- Ichki motivatsiya: O'quvchi o'z qiziqishlari va ehtiyojlari asosida o'rganishga intiladi. Bu turdagi motivatsiya ko'proq o'quvchining shaxsiy qiziqishlari va maqsadlariga asoslanadi.

- Tashqi motivatsiya: O'quvchi o'qituvchidan yoki ota-onadan ma'lum rag'batlar kutadi, masalan, mukofotlar yoki baholar. Tashqi motivatsiya o'quvchining muvaffaqiyatga erishishiga yordam beradi, ammo ichki motivatsiya bilan taqqoslaganda uzoq muddatli ta'sirga ega bo'lmaydi.

Psixologik xususiyatlar va ta'lim jarayoniga ta'siri

- Diqqat va xotira: O'quvchilarning diqqat va xotira qobiliyatlari o'rganish samaradorligiga ta'sir qiladi. Ba'zi o'quvchilar uzoq vaqt davomida biror narsaga diqqatini jamlashda qiynalishi mumkin. Bunday hollarda o'qituvchilar diqqatni saqlash uchun interfaol metodlardan foydalanishlari kerak.

- Emotsional holat: O'quvchilarning emotsional holati, ularning o'rganishga bo'lgan yondashuvini belgilaydi. Agar o'quvchi stress yoki qayg'u holatida bo'lsa, o'rganish jarayoni sekinlashadi. O'qituvchi o'quvchining emotsional holatini kuzatib, kerakli yordamni ko'rsatishi lozim.

Takif va tavsiyalar

1. Individual yondashuv: O'quvchilarning psixologik xususiyatlariga mos ravishda darslarni tashkil etish.

2. Motivatsiya oshirish: O'quvchilarning ichki motivatsiyasini rivojlantirishga qaratilgan faoliyatlar o'tkazish.

3. Hissiy muhit yaratish: O'quvchilarning emotsional holatini inobatga olib, darslarda qulay va motivatsion muhit yaratish.

4. Psixologik yordam: O'quvchilarga psixologik yordam ko'rsatish, ularning hissiy va ruhiy holatini yaxshilash uchun psixologlar bilan hamkorlik qilish.

Metod va materiallar

- Metodlar: Psixologik testlar, individual suhbatlar, guruhlarda ishlash, amaliy mashg'ulotlar.

- Materiallar: Psixologik qo'llanmalar, o'quv resurslari, interfaol materiallar.

Ta'lim jarayonida o'quvchilar stressni boshdan kechirishlari mumkin. Bu stressning sabablari turli xil bo'lishi mumkin: imtihonlar, uy vazifalari, o'qituvchi va ota-onalarning talab va kutilmalari, ijtimoiy muhit. Stressni boshqarish uchun quyidagi usullar foydali bo'lishi mumkin:

1. Time-management ko'nikmalari: O'quvchilarga vaqtni to'g'ri taqsimlashni o'rgatish, uy vazifalarini vaqtida bajarish, dam olish va dars o'rtasidagi muvozanatni saqlash.

2. Sport va jismoniy mashqlar: Jismoniy faollik stressni kamaytiradi va umumiy sog'liqni yaxshilaydi.

3. Psixologik yordam: Maktablarda psixologlarning mavjudligi o'quvchilarga o'z muammolari va his-tuyg'ulari bilan bo'lishishga yordam beradi.

Iqtidori va qobiliyatlari: O'quvchilarning intellektual qobiliyatlari, matematik yoki lingvistik ko'nikmalari, badiiy yoki sport qobiliyatlari ta'lim jarayonida ularga qanday yondashishni belgilaydi. O'qituvchilar bu qobiliyatlarni aniqlab, ularni rivojlantirishga yordam berishi kerak. O'z-o'zini boshqarish: O'quvchilar o'z-o'zini boshqarish va o'z-o'zini motivatsiya qilish qobiliyatlariga ega bo'lishlari ta'lim jarayonida muvaffaqiyatga erishish uchun muhimdir. Bu qobiliyatlar bolalarda mas'uliyat, mustaqillik va tashabbuskorlikni rivojlantirishga yordam beradi. Emotsional barqarorlik: Emotsional barqarorlik o'quvchilarning stress bilan qanday kurashishi, ijtimoiy vaziyatlarda qanday munosabatda bo'lishlari va umumiy psixologik farovonliklarini belgilaydi. O'qituvchilar va ota-onalar

o'quvchilarning emotsional holatini nazorat qilish va ularni qo'llab-quvvatlashga katta e'tibor berishlari kerak.

XULOSA

O'quvchilarning psixologik xususiyatlari va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri o'rganish samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarning yoshiga, individual farqlariga va hissiy holatiga mos ravishda ta'lim jarayonini tashkil etish, ularning o'rganish faoliyatini samarali va muvaffaqiyatli qilish imkonini beradi. Shu sababli, ta'lim jarayonida psixologik jihatlarni hisobga olish zarurdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Dinara, A. (2024). O'SMIRLARNING RIVOJLANISHIGA SALBIY TA'SIR KO'RSATUVCHI IJTIMOIIY VA PSIXOLOGIK OMILLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH. PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI, 2(1), 165-170.

1. Kamilovna, R. N. (2021). Coaching approach at a mathematics lesson in grade 3 in the educational structure "equal partner". Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR), 10(1), 228-234.

2. Rajabova, N., & Fayziyeva, D. (2021). FOLKLORISM IN THE WORKS OF DILSHOD RAJAB. In АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ (pp. 212-214).

3. Rajabova, N. (2023). BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING

4. TADQIQOTCHILIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 27(27).

5. Rajabova, N. (2022). BO'LAJAK BOSHLANG 'ICH SINIF O 'QITUVCHILARINING TADQIQOTCHILIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHGA TA' SIR ETUVCHI OMILLAR. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 19(19).

6. Internet materiallari